

Nasjonale retningslinjer for bedømmelse av masteroppgaver i statsvitenskap

1. Sammensetning og mandat

Nasjonalt fagråd oppnevnte 9. Mars 2006 en komité som skal vurdere forskjellige sider av betydning for å få en ensartet og rettferdig sensur av masteroppgaver i faget (sak 2/2006). Læresteder som har masterundervisning ble invitert til å delta i komitéarbeidet, og komiteen har fått følgende sammensetning:

1. Bjørn Erik Rasch, Institutt for statsvitenskap, UiO (leder)
2. Michael Alvarez, Institutt for sammenlignende politikk, UiB
3. Ole Bjørn Røste, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
4. Jarle Weigård, Institutt for statsvitenskap, UiT
5. Morten Øgård, Universitetet i Agder
6. Svein Michelsen, Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, UiB

Komiteen er bedt om å ta opp følgende forhold:

I. Redegjøre for ulikheter i studieordninger på masternivå, herunder forskjeller i studiepoengtelling for masteroppgaver, som det vil kunne være av betydning for sensorer å kjenne til ved bedømmelsen av masteroppgaver. Bevisstgjøring om forskjeller i masteroppgaveopplegg kan være viktig for å sikre rettferdig bedømmelse i et nasjonalt perspektiv.

II. Ta stilling til om det er hensiktsmessig å utvikle et sett av veiledende kriterier for bedømmelse av masteroppgaver, som supplement til de fagspesifikke normene for karakterfastsetting som Nasjonalt fagråd vedtok 27. oktober 2005, og eventuelt foreslå kriterier. I utgangspunktet må en anta at slike kriterier vil kunne øke forutsigbarheten for studentene, lette sensorenes arbeid – spesielt eksterne sensorer – og bidra til en mest mulig likeartet karaktersetting.

III. Anta at to masteroppgaver X og Y, skrevet av studentene x og y, vurderes som like gode i henhold til de fagspesifikke kriteriene for karaktersetting; de er like gode tekster eller analyser. Samtidig har studentene brukt veldig forskjellig tid på å levere de kvalitativt likeverdige ”produktene”; student y har for eksempel benyttet ett eller to semestre mer enn student x på å komme i mål. Slik sett er det rimelig å si at *prestasjonen* til x er størst, selv om kvaliteten på oppgavene anses å være lik. Bør dette også gjenspeiles ved karaktersettingen, og eventuelt på hvilken måte? Komiteen bes vurdere dette spørsmålet, som er aktualisert ved den sterkere vekt som i dag legges på gjennomføring av studier på normert tid.

Komiteen har hatt et møte i Oslo (29. august 2007), og har ellers jobbet elektronisk med innstillingen. Innstillingen er enstemmig.

2. Oversikt over masterprogrammer i statsvitenskap i Norge

Skjematisk oversikt over de ulike statsvitenskapelige masterprogrammene fremgår av Vedlegg 1. Alle programmene er skåret over en felles lest for så vidt som de består av en emnedel og en oppgavedel, men innenfor denne felles rammen er det til dels betydelig variasjon. Størrelsen på hvert emne er stort sett enten 10 eller 15 studiepoeng, men 7,5 og 20 poengs emner forekommer også. De fleste programmer har en kombinasjon av obligatoriske og valgfrie emner, men Admorg (UiB) har innført en fast, obligatorisk emnemeny. Evalueringsform varierer stort sett mellom skoleeksamen av ulik lengde og ulike former for hjemmeeksamen/essay, eller kombinasjoner av disse, med sporadiske forekomster av muntlig eksamen. Antallet eksamener og innleveringer i løpet av masterstudiet varierer også i betydelig grad mellom programmene. I Oslo innebærer kursdelen av masterstudiet 5 skoleeksamener (totalt 17 timer) og 7 hjemmeoppgaver (samlet nær 100 sider), mens det ved Admorg – for å ta et annet eksempel – er slik at studentene går gjennom én skriftlig (6 timer) og én muntlig eksamen og skriver 4 hjemmeoppgaver (totalt rundt 65 sider) i løpet av kursdelen. Det er rimelig å tenke seg at dette i alle fall i noen grad må gjenspeile ulikheter i pedagogisk tenkning. Det er også noe variasjon programmene imellom når det gjelder mengde undervisning og pensumomfang på hvert emne. Uttellingen for masteroppgaven i programmene varierer "nominelt" mellom 30 og 60 studiepoeng. Hvor mange studiepoeng som *reelt* er knyttet opp mot oppgaven er imidlertid vanskeligere å beregne, ettersom de ulike programmene i varierende grad har organisert emner som utgjør direkte forutsetninger for gjennomføringen av oppgaven. Ved ISV/UiO har man for eksempel et veiledningsseminar og et designseminar, begge obligatoriske og på 10 studiepoeng, som man regner som støtteemner for masteroppgaven, slik at man regner denne reelt å være på 40 eller 50 poeng, selv om den formelt er på bare 30. Andre steder kan det være mer uklart hvilke emner som kan betegnes som direkte støtteemner for oppgaven. Dette må blant annet vurderes i lys av hvorvidt emnene har selvstendig eksamensordning, slik at de – selv om de kan sies å bygge opp under arbeidet med oppgaven – likevel må regnes som selvstendige enheter og et "avsluttet kapittel" for studenten når hun/han har fått godkjent sin eksamen i emnet. Dersom emnene, som formelt sett er separate, ikke har et felles pensum og er utformet slik at studentene forventes å arbeide med (eller gjøre direkte forarbeid til) egen masteroppgave, vil det være rimelig å betrakte dette som støtteemner. Uansett hvordan omfanget av oppgavedelen beregnes, synes det imidlertid klart at det er stor variasjon med hensyn til forholdet mellom den uttelling oppgaven gir og hvordan lengden er normert i antall sider eller ord. Det er praktisk talt ingen forskjell i de lengder som er stipulert i de programmer som har oppgaver på 30 studiepoeng og de som har 60 poengsoppgaver. Til dels har faktisk programmene med 30/45/50 poengs oppgaver satt høyere grense for maksimalt antall sider/ord enn programmene med 60 poengs oppgave. Stort sett varierer lengdenormen mellom 50 og 100 sider, men i praksis er det nok relativt få oppgaver på vesentlig under 70 sider som leveres på noen av programmene.

3. Betydningen av ulikt antall studiepoeng på masteroppgaver for likeverdig bedømmelse av oppgavene

Komiteen vurderer det som et viktig prinsipp at de statsvitenskapelige programmene skal være sammenlignbare, i den forstand at det skal forventes tilnærmedesvis samme mengde arbeid for å gjennomføre en 120 studiepoengs mastergrad, uansett ved hvilken institusjon og ved hvilket program studiet gjennomføres. Uten en slik sammenlignbarhet i bunnen, blir det også vanskelig å tenke seg at det gir god mening å sammenligne karakterer direkte. Siden programmene er

inndelt i ulike emner og deler, må dette videre gi seg utslag i at det stilles tilnærmedesvis samme krav for å oppnå et studiepoeng, uavhengig av institusjon og program.

Med hensyn til emnedelen finner likevel ikke komiteen grunnlag for å forsøke å spesifisere dette i form av bestemte krav til form og omfang når det gjelder undervisning og eksamen. Angående pensumomfang på emnene vil imidlertid komiteen uttrykke som en generell norm at det bør ligge ca. 75–100 pensumsider bak hvert studiepoeng. Dette kan imidlertid ikke settes som noe absolutt krav, ettersom det må vurderes både i forhold til hvilken type emne og hvilken type litteratur det er snakk om. Når det så gjelder oppgavedelen er det enda vanskeligere å finne standardiserte kvantitative retningslinjer for hvilke krav det er rimelig å stille. For det første må det tas som et gitt utgangspunkt at det vil være noe variasjon mellom de ulike programmene med hensyn til hvilken studiepoengsutstilling man ønsker å gi oppgaven. Utfordringen er da å finne kriterier som kan uttrykke forventet arbeidsinnsats, og som man kan la variere mellom programmene etter den vekten oppgaven er gitt. Tradisjonelt har man nok sett på oppgavens lengde som et slikt kriterium: En 60 poengs oppgave bør være vesentlig lengre enn en 45 poengs oppgave, som igjen bør være lengre enn en 30 poengs oppgave. Som nevnt avviker realitetene innenfor faget/graden i dag en god del fra dette idealet. Det kan også stilles spørsmål ved hvor god indikator oppgavelengde egentlig er på medgått arbeidstid: Ofte kan det kreves ekstra bearbeidelse av et skriftlig materiale for å komme *ned* i lengde; dette vil i mange tilfeller også gjøre oppgaven kvalitativt bedre, i forhold til en lengre, mer "utflytende" oppgave. Det er likevel ønskelig at det blir noe bedre samsvar mellom uttelling og lengdenormer enn hva tilfellet er i dag. Dette tror imidlertid komiteen man best kan ta tak i ved det enkelte institutt, ved å forsøke å justere seg i forhold til det som synes å være den nasjonale tendensen, uten at denne "tendensen" her forsøkes tallfestet. Bedre enn antall sider i oppgaven uttrykkes imidlertid omfanget av prosjektet gjennom måten det er designet på. Det er viktig at et oppgaveprosjekt som er forutsatt gjennomført på ett semester (30 sp oppgaver), ikke krever flere og større operasjoner enn at det er mulig å gjennomføre på ett semester av en gjennomsnittlig student. Tilsvarende må de tingene som inngår i et prosjekt for en 60 poengs oppgave være mer omfattende, men likevel av et slikt omfang at det er gjennomførbart på to semestre. I praksis vil dette i en viss grad måtte reguleres gjennom samsillet mellom student og veileder, og deres skjønnsmessige vurdering av hvor lang tid ulike ting tar å gjennomføre.

Etter komiteens oppfatning synes det imidlertid ikke riktig at det skal stilles strengere *kvalitetskrav* til en 60 poengs enn til en 30 poengs oppgave. For å oppnå samme karakter må det legges til grunn at det som er gjort er gjennomført like bra, uavhengig av oppgavens vekt. Det som derimot må tas hensyn til ved bedømmingen, er at designet vil måtte være enklere utformet og i mindre skala i en oppgave med lav vekt enn i en oppgave med høy vekt.

4. Forslag til veiledende kriterier for bedømmelse av masteroppgaver

Etter komiteens mening vil det være en ubetinget fordel å ha noen nasjonale krav og kriterier for vurdering av masteroppgaver som er mer utfyllende enn den foreliggende beskrivelsen av hva som skal til på ulike karaktertrinn. Komiteen ser det som viktig at en i denne forbindelse forholder seg eksplisitt til at den forventede arbeidsinnsats bak en masteroppgave – slik dette kommer til uttrykk ved antall studiepoeng – varierer. Det skal være mer krevende å få A eller B på en 60 sp oppgave enn en 30 sp oppgave, selv om en stiller de samme kvalitetskravene. Dette skyldes at tidsrammen i det første tilfellet tillater en mer omfattende undersøkelse, hvor en større arbeidsinnsats forventes. Samtidig må det understrekes at det er vanskelig å være presis på dette punktet. Komiteen har ikke funnet noe grunnlag for eksplisitt og systematisk å trekke inn faktisk tidsbruk ved vurdering av masteroppgavene (jf. punkt 3 i mandatet). Her ligger det

likevel noen utfordringer som en bør være oppmerksom på. Denne problematikken følges ikke her, annet enn ved å anbefale at lærestedene tilveiebringer for sensorene informasjon om både studiepoengstildeling og om innlevering skjer til normert tid eller ikke. Her følger komiteens forslag til retningslinjer for bedømming av masteroppgaver i statsvitenskap. Komiteen ønsker at disse retningslinjene, inkludert appendiks, sendes ut til sensorene sammen med oppgavene som skal bedømmes. Siden det her også ligger viktige signaler til studentene om hvilke vurderingskriterier som er inne i bildet, bør retningslinjene også gjøres lett tilgjengelige for dem (for eksempel på lærestedenes studiesider på nettet).

NASJONALE RETNINGSLINJER FOR BEDØMMELSE AV MASTEROPPGAVER I STATSVITENSKAP

Karaktertrinnene Nasjonalt fagråd i statsvitenskap har gitt en kortfattet, kvalitativ beskrivelse av hva som kreves på ulike karaktertrinn ved vurdering av masteroppgaver. Her vises det til hvor klar problemstillingen er, dens forankring i litteraturen på feltet, analysens kvalitet, metodebruk og presentasjon av stoffet. Beskrives disse forholdene som "svært gode" eller "meget gode", kan karakterene A og B benyttes. Dersom det er "vesentlige svakheter" på de nevnte punktene, aktualiseres karakterene D og E. Karakteren C benyttes for en masteroppgave som er god "på alle viktige punkter"; den er virkelig "rosverdig", men kan ikke sies å *utmerke seg klart* på de mest sentrale vurderingsdimensjonene. Nedenfor følger en utdypning og presisering av kvalitetskrav og kriteriene for bedømmelse av masteroppgaver i statsvitenskap. Dette skal bidra til at karaktersetningen blir så likeartet som mulig. **Masteroppgaven — en forskningsrapport** Masteroppgaven rapporterer fra et forskningsarbeid, og bør oppfylle alminnelige krav til vitenskapelig argumentasjon og fremstilling. Det skal utføres en selvstendig, vitenskapelig undersøkelse med en forventet arbeidsinnsats som tilsvarer de studiepoeng som masteroppgaven (med eventuelle støtteemner) er gitt. Å avgrense undersøkelsen slik at den kan gjennomføres innenfor tidsrammen er en del av utfordringen. Masteroppgaven skal ha en avgrenset, tydelig og forskbar problemstilling — av empirisk, teoretisk eller normativ karakter. Den kan baseres på mange typer materiale, som foreliggende data (databaser, offentlig statistikk, intervju- eller surveymateriale), egne data (observasjon, intervjuer, spørreskjemaer) eller tekster/dokumenter. Det kan videre være tale om mange former for analyse, som primæranalyse av et materiale, reanalyse av data fra andre undersøkelser, analyse av teoretiske retninger, analyse av metodespørsmål, osv.

Det kreves *ikke* at det er samlet inn egne data, spesielt ikke i tilfeller der masteroppgaven gir lav uttelling i antall studiepoeng; kravene til innsamling, tilrettelegging, bearbeiding og analyse av underliggende materiale øker jo flere studiepoeng det er tale om. Tilsvarende forventes det at gjennomgangen av relevant litteratur på forskningsfeltet er grundigere i en oppgave med flere studiepoeng. For alle masteroppgaver stilles det ellers de samme krav til klarhet og presisjon i formulering av problemstilling, argumentasjon og fremstilling av stoffet.

Bedømmes ut fra et helhetsinntrykk Vurderingen av en masteroppgave er — og skal fortsatt være — basert på *skjønn*, og bygger på det *helhetsinntrykket* en får som leser. Vurderingen må ta utgangspunkt i hva som er forventet arbeidsinnsats for den aktuelle oppgavetypen, slik dette fremgår av antall studiepoeng (30 sp reflekterer for eksempel fulltids innsats ett semester, mens 60 sp tilsvarer to semestre på full tid). Dersom det er støtteemner som utgjør en helt integrert del av masteroppgavearbeidet, bør det fremgå for sensorene. Lærestedene skal sørge for at sensorer får opplyst antall studiepoeng for masteroppgavearbeidet, og om oppgaven er skrevet på normert tid.

Sjekkliste med vurderingsmomenter Det er ikke mulig å sette opp en presis og uttømmende liste med kvalitetskrav og bedømmelseskriterier. Det som følger er en relativt fyldig sjekkliste med momenter og spørsmål som kan være til hjelp for eksamenskommissjonen i arbeidet med å sette karakter:

1. Er det en faglig sett vanskelig eller lett oppgave studenten har satt seg fore å behandle? (Spørsmålet må vurderes i forhold til antall studiepoeng på masteroppgavearbeidet.)
2. Har studenten vist evne til å avgrense temaet, slik at det blir håndterbart innenfor de rammene som gjelder for den aktuelle typen oppgave, og er det formulert en klar og presis problemstilling?
3. Har studenten oversikt over tidligere forskning på området, og vist evne til å forankre problemstillingen i denne? (Her høynes kravene med økt studiepoengstildeling.)
4. Har studenten vist evne til selvstendighet (og originalitet) ved valg av problemstilling og/eller gjennomføring av analysen? (Det forventes i utgangspunktet høyere grad av selvstendighet når studiepoengtildelingen øker.)
5. I hvilken grad er det valgt et egnet forskningsdesign — og er det begrunnet på en overbevisende måte innenfor den ramme som oppgaven setter?
6. I hvilken grad er metoden(e) som er valgt velegnede — og er de metodiske valgene begrunnet på en overbevisende måte innenfor den rammen som oppgaven setter?
7. Hvilken innsats har studenten lagt ned i innsamling og/eller tilrettelegging av materialet som benyttes i analysen? (Kravene øker med økt uttelling i studiepoeng.)
8. Har studenten vist evne til å bygge opp og gjennomføre analysen på en klar, systematisk og effektiv måte, med relevante og stringente resonneringer? I hvilken grad har studenten sørget for å underbygge eller belegge påstander som fremsettes?
9. I hvilken grad er resultatene av analysen holdbare? Er det etablert funn eller konklusjoner som forskersamfunnet kan ha tillit til? (Spørsmålet om holdbarhet gjelder like mye uansett studiepoengsutstilling, men normalt vil en likevel vente seg mer hva resultater eller funn angår i oppgaver med høyt antall studiepoeng.)
10. Har studenten vist evne til å skrive klart, svare på problemstillingen som er satt opp og argumentere saklig (benytte en akademisk form)? (Kravene til språklig klarhet, og fremstillingen av stoffet mer generelt, gjelder alle typer masteroppgaver uansett studiepoengstildeling.)
11. I hvilken grad er bruken av referanser i forbindelse med sitater og kilder korrekt, herunder en fullstendig og riktig ført litteraturliste? (Dette gjelder alle typer masteroppgaver. Toleransen for slurv eller småfeil er særlig liten når det gjelder oppgaver som er levert på overtid.)